Turkish Studies

Volume 14 Issue 6, 2019, p. 3287-3308

DOI: 10.29228/TurkishStudies.39338

ISSN: 1308-2140

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 30.09.2019

✓ Accepted/Kabul: 20.10.2019

✍ Report Dates/Rapor Tarihleri: Referee 1 (17.10.2019)-Referee 2 (18.10.2019)

This article was checked by iThenticate.

PARASAL VE KATILIMCI YOKSULLUK YAKLAŞIMLARI BAĞLAMINDA KADIN YOKSULLUĞUNU AZALTMADA KADIN KOOPERATİFLERİNİN ROLÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ: İSTANBUL VE BURSA ÖRNEĞİ*

Esra Nur KAZAR**

ÖZ

Yoksulluk, farklı toplumlar, zamanlarda ve kültürlerde farklı tanımlamaları olan çok boyutlu bir kavramdır. Yoksulluk tanımlamaları yapılırken dikkat edilen kritere göre de yoksulluk tanımları değişmektedir. Kadın yoksulluğu kavramı ise yoksulluğun bir alt boyutu olarak, kadınların erkeklere nazaran yoksulluğu daha derinden ve şiddetli yaşadığını ifade etmekte ve toplumdaki dezavantajlı konumunu vurgulamaktadır. 1970'li yıllardan itibaren kadın yoksulluğuna dikkat çekilmeye başlanmış olup bu dezavantajlı kesim için özel sosyal politika araçlarının oluşturulması ihtiyacı doğmuştur. Kadın yoksulluğunu önlemede bir sosyal politika aracı olduğu varsayılan Türkiye'deki kadın kooperatifleri 2001 yılından itibaren kadınların ekonomik ve sosyal hayatlarında iyileştirmeler yaparak dikkat çekmeye başlamıştır. Kadın kooperatifleri özellikle istihdamdan uzak ve yoksulluk riskine yakalanması daha yüksek olan ev hanımlarını bünyesine katabilmektedir ve bu durum da kadın kooperatiflerine olan ilginin de artmasını sağlamıştır.

Bu çalışmanın temel amacı, parasal ve katılımcı yaklaşım bağlamında, kadın yoksulluğunu azaltmada kadın kooperatiflerinin rolünü kadın kooperatifi çalışanlarına yönelik yapılan görüşmeler kapsamında analiz etmektir. Bu temel amaç doğrultusunda, bu çalışma İstanbul ilinde faaliyette bulunan 6 kadın kooperatifinden 63 kadın çalışana ve Bursa ilinde faaliyette bulunan 7 kadın kooperatifinden 49 kadın çalışana yapılandırılmış görüşme formunun uygulandığı kesitsel tarama modeli üzerine kurulmuştur. Kadın kooperatifi çalışanlarının sosyo ekonomik durumlarına göre kooperatiflerin rolü

* Bu çalışma, sorumlu yazarın Prof. Dr. H. Yunus TAŞ danışmanlığında yürütülen "Kadın Yoksulluğunu Azaltmada Kadın Kooperatiflerinin Rolü: İstanbul ve Bursa Örneği" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

** Arş. Gör. Yalova Üniversitesi, E-posta: esranur.kazar@hotmail.com.tr

değerlendirildiğinde parasal yaklaşım açısından yoksulluklarının azalmasında kadın kooperatiflerinin rolünün sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Katılımcı yaklaşım açısından katılımcıların sosyo-ekonomik durumu değerlendirildiğinde, katılımcıların çoğunluğu kendilerini yoksul olarak görmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Kadın Yoksulluğu, Kadın Kooperatifleri

THE EVALUATION OF THE ROLE OF WOMEN COOPERATIVES IN REDUCING WOMEN POVERTY IN THE CONTEXT OF MONETARY AND PARTICIPATORY POVERTY APPROACHES: THE CASES OF ISTANBUL AND BURSA

ABSTRACT

Poverty is a multidimensional concept with different definitions in different societies, times and cultures. Poverty definitions change according to the criterion taken into consideration when making poverty definitions. The concept of women's poverty, on the other hand, expresses that as a sub-dimension of poverty, women experience poverty more deeply and more severely than men and emphasize their disadvantageous position in society. Since the 1970s, attention has been drawn to women's poverty and the need to create special social policy tools for this disadvantaged population arose.

Women's poverty is a social policy tool in the prevention of women's cooperatives in Turkey defaults began to attract attention by making improvements in women's economic and social life since 2001. Women's co-operatives are able to recruit housewives, especially those who are far from employment and who are at greater risk of poverty, and this has led to increased interest in women's co-operatives.

The main purpose of this study is to analyze the role of women's co-operatives in reducing women's poverty within the context of interviews with women's co-operative workers in the context of monetary and participatory approaches. The research was based on a cross-sectional survey model and the structured interview form were applied to 63 female employees of 6 women's co-operatives in Istanbul and 49 female employees of 7 women's co-operatives in Bursa. When the role of co-operatives is evaluated according to the socio-economic status of women's co-operative workers, it is found that the role of women's co-operatives in the reduction of poverty in terms of monetary approach is limited. When the socio-economic situation of the participants is evaluated in terms of participatory approach, the majority of the participants do not see themselves as poor.

STRUCTURED ABSTRACT

The concept of poverty is a multidimensional concept without a specific standard definition. The fact that the values attributed to the concept of poverty has varying characteristics in different times, cultures

and society made it difficult to make a universal definition for this concept (Arabacı, 2014:182). The first scientific studies on defining poverty began in the 20th century. According to this definition, poverty means that the total income of the individual is not sufficient to meet the minimum level of food, clothing, etc. for the maintenance of his / her biological existence. Because of the multidimensional content of the phenomenon of poverty, different approaches are taken as a basis for its explanation. (Öztornacı ve Demirdöğen, 2015: 7). These approaches are the most discussed in the literature: monetary approach, capacity approach, social exclusion approach and participatory approach (Kabaş, 2009: 7). In this study, the definition of these approaches will be discussed as the research is based on the monetary approach and participatory approach.

In this study, the research findings will be evaluated by taking absolute and relative poverty concepts as criteria under the name of monetary approach. Under the participatory approach, the definition of subjective poverty can be given. In subjective poverty, people's perceptions of poverty are at the forefront. It is accepted that all who express themselves as poor are poor (Aksan, 2012: 12).

The concept of female poverty or feminisation of poverty was first used by Diane Pearce in 1978. The concept of feminisation of poverty was used in this period to draw attention to this situation as a result of the economic deterioration of women in the 1950-70 period, despite the fact that two thirds of the poor in America consisted of women and the number of women participating in the labor force increased (Gerşil, 2015: 162). When the causes of female poverty are analyzed, it is basically that gender gender distributions affect women from home to education and labor market and make them disadvantaged.

Cooperatives are an important social policy tool in combating poverty. Women's co-operatives are multi-partner democratic and transparent institutions aiming to meet the economic, social and cultural needs of the partners and supporting the initiatives taken in this step. The establishment of women's cooperatives in Turkey FSWW 's began in 2001 with the support. They have pioneered the establishment of 60 women's cooperative until today (Serinikli, 2016: 601). Thanks to the women's co-operative, talented women who are idle but capable of producing handicrafts, food and design products are provided. In this context, assessing the socio-economic status of women's co-operatives and assessing the role of women's co-operatives in reducing women's poverty requires questioning the functionality of women's co-operatives in this area.

The Methodology of Research

The aim of this study is to examine the role of women's co-operatives, which is considered as a social policy tool in poverty reduction of poor women working in women's co-operatives. In this context, it is aimed to examine the role of cooperatives in this process according to the findings obtained by evaluating the poverty, monetary and participatory approaches experienced by the participants.

The Research Problem and Sub-Problems

The Research Problem: Do women co-operatives play a role in reducing the poverty experienced by women and women working in women's co-operatives in Istanbul and Bursa in terms of monetary and participatory approaches?

Sub-problems of the research:

- 1) What is the socio-economic status of women co-operatives?
- 2) What is the socio-economic situation of women co-operatives before the cooperative?
- 3) What is the perspective of women's co-operatives on their socio-economic situation after the co-operative?
- 4) What are the poverty definitions and perceptions of women co-operatives?

The Population and Sample of The Research

The universe identified for the research is the women's cooperative workers in Istanbul and Bursa. The reason for the selection of these two provinces is that women's co-operatives are higher in the two selected provinces. The sample of the research is intended for the purpose.

The Research Model

The research was based on a cross-sectional survey model and the structured interview form were applied to 63 female employees of 6 women's co-operatives in Istanbul and 49 female employees of 7 women's co-operatives in Bursa.

The Research Data Collection Tools

Qualitative research method was used in the study. In the qualitative research, a structured interview form was applied. A field study was conducted by applying a structured interview form consisting of 35 questions to the participants of the women's cooperative in Istanbul and Bursa.

The Research Data Analysis Methods

In the study, the data obtained from 112 sample of women cooperatives in Istanbul and Bursa were standardized and frequency and percentage distributions of the data were found.

Results

When the socio-economic situation of the women's co-operatives is examined after the co-operative, it is concluded that they live below the poverty line on the basis of households, that the participants earn less than the minimum wage as the monthly income of the cooperative, and that their monthly income is on the hunger line when interpreted according to TURK-İŞ data.

The participants stated that they were not satisfied with the income of the cooperative, but that it felt good to be in the cooperative. When the role of the cooperatives was evaluated according to the socio-economic status of the participants before and after the cooperative, it was found that the role of women's cooperatives in the reduction of poverty in terms

of monetary approach was limited. Women's co-operatives have a very limited benefit to the participants in terms of monetary approach. When the socio-economic situation of the participants is evaluated in terms of participatory approach, the majority of the participants do not see themselves as poor. In terms of the participatory approach, the participants stated that they were not satisfied with the income of the cooperative but emphasized the social benefit aspect and that they were in a better position in the spiritual direction by creating a sense of us in the cooperative. It was concluded that the social benefit role outweighed the economic benefit role of the cooperative.

Keywords: Poverty, Women Poverty, Women's co-operative

Giriş

Yoksulluk, birden fazla tanımı barındıran çok boyutlu bir kavramdır. Yoksulluğa dair birden fazla tanım yapılsa da yoksulluğun en önemli sebebi gelir dağılımındaki adaletsizliktir. Bu durum küreselleşme ile birlikte derinleşmekte yoksulluğun etki alanını artırmaktadır. Kooperatiflerin ortaya çıkış amacı ise yoksulluğu azaltmak, ortadan kaldırmaktır. Kooperatifler, ortaklarının ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını gidermek maksadıyla dayanışma temelli oluşturulan ve tüzel kişiliği olan yapılardır. Bu sebeple, kooperatiflerin kuruluşundaki en önemli amaç, büyük sermayedarların karşısında yoksul duruma düşen kişilerin ekonomik menfaatlerini karşılamaktır

Yoksulluk toplumdaki kadın erkek tüm bireyleri etkilemektedir. Fakat yoksulluğun yıkıcı etkisi kadınlar tarafından daha çok yaşanmaktadır. 1970'lerden itibaren başta ABD'de olmak üzere yapılan yoksulluk araştırmalarında yoksulluğun kadınlaşması veya kadın yoksulluğu olgusu ortaya çıkmıştır. Kadın yoksulluğunun en önemli sebepleri kadınların işgücü piyasasından uzak kalması, eğitim ve fırsat eşitliğinden mahrum bırakılmasıdır. Kadın yoksulluğu ile mücadelede birçok sosyal politika araçları üretilmiştir. Pasif araçlar sosyal yardım ve ödemeler, aktif araçlar ise mesleki eğitimin verilmesi, mikro kredi uygulamaları ile girişimciliğin özendirilmesi ve kadın kooperatiflerin kurulmasıdır. Kadın kooperatiflerinin ortaklarını yoksul kadınlar oluşturmaktadır. Yoksul kadınlar, ortağı olduğu kadın kooperatifleri sayesinde bir araya gelerek kendilerine bir duygu aşılanmaktadır. Buradaki dezavantajlı kadınlar, kendi beceri ve kapasitelerine göre eğitim görmekte ve aldığı eğitime uygun ürünler üretmektedir. Ürettikleri ürünleri ortağı olduğu kadın kooperatifleri sayesinde pazar imkanı bularak piyasada satarak bir gelir elde etmektedir. Bu imkan, kadınlara aynı zamanda girişimcilik duygusu kazandırmaktadır. Kadın kooperatiflerinin bu avantajları kadın yoksulluğunu azaltmada son derece önemlidir. Bu bağlamda, çalışmada yoksulluk ve kadın yoksulluğu kavramlarına değinilerek kadın yoksulluğu ile mücadelede kadın kooperatiflerinin önemi belirtilecektir. Çalışmanın araştırma kısmında ise, kadın kooperatifi çalışanlarına yönelik gerçekleştirilen görüşme sonucu elde edilen bulgulara ve bulguların değerlendirilmesi yapılacaktır.

Yoksulluk Kavramı

Yoksulluk kavramı, belirli bir standart tanımı olmayan çok boyutlu bir kavramdır. Yoksulluk kavramına atfedilen değerlerin farklı zamanda, kültürde ve toplumda değişebilir özellikler taşıması bu kavram için evrensel bir tanım yapılmasını güçleştirmiştir. (Arabacı, 2014:182). Yoksulluğu tanımlamaya ilişkin ilk bilimsel çalışmalar 20. yüzyılda başlamıştır. 1901 yılında Seebom Rowntree tarafından ilk yoksulluk tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre yoksulluk, "bireye ait toplam gelirin, onun biyolojik varlığının devamı için en alt düzeyde gerekli olan yiyecek, giyim vb. maddeleri karşılamaya yetmemesi"dir (Öztornacı ve Demirdöğen, 2015: 7).

Sosyoloji bilim dalında Gordon Marshall ise, yoksulluk terimini, "genellikle maddi kaynaklardan bazen de kültürel kaynaklardan yoksun kalınma durumudur" şeklinde tanımlamıştır

(Marshall, 1999: 825). Peter Townsend'e göre, "yoksulluk ve geçimlik görecelidir. Yalnızca belirli bir zamanda ya da farklı toplumların üyelerine sunulan maddi ve manevi kaynaklarla ilişkili olarak tanımlanabilirler" (Townsend, 2010: 85-86). Townsend yoksulluk tanımına öznel bir yaklaşım getirmiştir.

UNDP, ise yoksulluğu, "yoksulluk, insanların güçten, gelirden ve temel hizmetlerden yoksun olmasına neden olan karmaşık bir fenomendir" olarak tanımlamıştır (<http://www.unicankara.org.tr/today/3.html>, 2019). Dünya Bankası ise, yoksulluğa parasal geliri kıstas alarak belirli gelir seviyesinin altında kalma olarak tanımlamaktadır. (Meral Uzun, 2003: 156). Yoksulluğa dair yapılan farklı tanımlamalarda yoksulluk maddi, kültürel veya her ikisinin de dahil olduğu bir mahrumiyet durumuna vurgu yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu tanımlamalardan yola çıkarak yoksulluğun genel tanımı, "kişinin maddi veya maddi kaynaklı olmayan ihtiyaçlarını karşılayamama durumu" olarak tanımlanabilir.

Yoksulluk kavramına dair yapılan farklı yoksulluk tanımlarına bakıldığında, kişilerin veya kuruluşların yoksulluğa bakış açılarında dikkate aldıkları kriterlerin önem arz ettiği dikkat çekmektedir. Yoksulluğa dair yapılan tanımlamalara bakıldığında en genel anlamda maddi/gelir yetersizliğinin baz alınarak oluşturulan mutlak yoksulluk ve göreceli yoksulluk tanımları akla gelmektedir. Maddi/gelir yetersizliğinin yanı sıra, insanın refahını, yaşadığı mekanı, cinsiyetini ve daha bir çok farklı kriteri dikkate alan farklı yoksulluk tanımları mevcuttur.

Yoksulluk Yaklaşımları

Yoksulluk olgusunun çok boyutlu bir muhtevası olması sebebiyle, açıklanmasında farklı yaklaşımlar baz alınmaktadır. Literatürde en çok ele alınan bu yaklaşımlar: parasal yaklaşım, kapasite yaklaşımı, sosyal dışlanma yaklaşımı ve katılımcı yaklaşımdır (Kabaş, 2009: 7). Bu çalışmada araştırmanın kavramsal çerçevesinde parasal yaklaşım ve katılımcı yaklaşım benimsendiğinden literatür kısmında bu yaklaşımların tanımlarına değinilecektir.

Parasal Yaklaşım (Gelir Yaklaşımı)

Yoksulluğun ölçülmesinde parasal yaklaşımın benimsenmesi, iktisat bilim insanları tarafından daha çok tercih edilmektedir. Böylelikle, mikro ekonominin temelinde yer alan fayda maksimizasyonun ölçülmesi sağlanır. Aynı zamanda, bireylerin sahip olduğu asgari gelirle gerçekleştirdikleri tüketim harcamaları dikkate alınmaktadır. Böylelikle, ülkelerarası bir yoksulluk sınırı belirlenebilir. Fakat, tüketim harcamaları dikkate alınarak oluşturulan yoksulluk sınırı, sağlık, eğitim, kültür gibi sosyal harcamaları hesaba katmamaktadır. (Kabaş, 2009: 9-10). Parasal yaklaşıma örnek olarak mutlak yoksulluk ve göreceli yoksulluk tanımları verilebilir. Göreceli yoksulluk kavramı ise, eşitsizliğin sadece maddi sonuçlarını değil aynı zamanda subjektif sonuçlarını da içerdiği için mutlak yoksulluk kavramına da bir alternatif olarak daha çok kullanılmaktadır (Aksan, 2012: 12).

Katılımcı Yaklaşım

Yoksulluk değerlendirmelerinde niteliksel yaklaşımlar, yoksulluların yoksullukla ilgi düşünce ve tutumlarına vurgu yapması sebebiyle önemlidir. (Ecevit, 2009: 87). Yoksulluk değerlendirmelerinde niteliksel bir yaklaşım türü olarak katılımcı yaklaşım da yoksulların kendi yoksulluk kriterlerine vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda oluşturulan katılımcı yoksulluk değerlendirmeleri, belirlenen bir yörenin sosyal, kültürel, ekonomik ve politik ortamdaki yoksulluk boyutlarını anlamak için oluşturulmaktadır. Nitel bir değerlendirme olması sebebi ile bulguların standartlaştırılması aşamasında en zor olanlar arasındadır (Ruggeri Laderchi, 2011: 6).

Cinsiyet bazında katılımcı temelli yoksulluk araştırmalar ile niceliksel teknikler kullanılarak gerçekleştirilen araştırma arasındaki fark daha net olarak görülebilmektedir. Yoksulluğun cinsiyet bazında aralarındaki bir farka örnek olarak Gine'de niceliksel ve niteliksel olarak gerçekleştirilen

yoksulluk araştırması gösterilebilir. Gine’de hane içi yoksulluğu araştırmak için tüketime ve gelire ağırlık veren ve bunları niceliksel olarak ölçen bir yaklaşım kullanıldığında, kadınların erkeklerle aynı düzeyde yoksul oldukları sonucuna varılmış ve kadın reisli hanelerin de erkek reisli haneler kadar yoksul olduğu ama daha yoksul olmadığı sonucu elde edilmiştir. Katılımcı Yoksulluk Değerlendirilmesi yapıldığında ise kadınların en korunmasız kişiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ecevit, 2009: 87).

Katılımcı yaklaşım, diğer yaklaşımları yoksulların görüşlerini yansıtmaması sebebiyle eleştirmektedir. Chambers tarafından öncülüğü yapılan bu yaklaşım, insanların görüşlerini alarak yoksulluk hakkındaki düşünceleri incelenir ve yeni metotlar belirlenir (Kabaş, 2009: 19). Dünya bankası ve IMF Katılımcı Yoksulluk Değerlendirmeleri oluşturarak yoksulların katılımı sağlanmaktadır; fakat yoksulların hazırlanan projelerin içeriğini belirlemede bir yetkileri yoktur. Katılımcı Yoksulluk Değerlendirmeleri yöntemi ile insanların mutluluğuna ve hayat kalitelerine odaklanmaktadır (Karabaş, 2009: 19-20). Katılımcı yaklaşım altında sübjektif yoksulluk kavramı tanımlı verilebilir. Sübjektif yoksullukta, kişilerin yoksulluk algıları ön plandadır. Kendini yoksul olarak ifade eden herkesin yoksul olduğu kabul edilmektedir (Aksan, 2012: 12).

Bu çalışmada, araştırma bölümünde katılımcıların yoksulluk kriterlerine, algılarına ve tanımlarına ulaşılması hedeflendiğinden katılımcı yaklaşım da benimsenmiştir. Böylelikle araştırmada, katılımcı yaklaşımın altında yer alan sübjektif yoksulluk kavramı ve parasal yaklaşımın altında yer alan mutlak ve göreceli yoksulluk kavramları dikkate alınarak görüşme formundaki sorular oluşturulmuş ve görüşme sonrası bulgular bu kavramlar ışığında yorumlanmıştır.

Kadın Yoksulluğu ve Kadın Kooperatifleri Kavramları

Yoksulluğa dair tanımlar sanayi devriminden günümüze değin, farklı paradigmaların etkisinde kalarak birçok farklı temel vurguyu barındırmıştır. Bazı dönemlerde çalışma, ya da ekonomik büyüme vurgusu yapılmış diğer bazı dönemlerde ise kişisel gelir veya tüketim vurgusu üzerinden tanımlanmaya çalışılmıştır (Ulutaş, 2009: 25). Günümüzde yoksulluğun tipik tanımı, kişi başına düşen gelir ve yoksulluk sınırının altında yaşayan insan sayısı ile ilgili tahminlere dayandırılmaktadır. Yoksulluk, gelire dayalı yapılan tanımdan çok daha fazlasını kapsayan bir olgudur. Bu dar tanım, bireylerin sosyal dışlanmalarını ve kırılganlık deneyimlerini, insan haklarına dair güçlendirme, fırsat, kapasite ve güvenlik gibi temel hakları göz ardı etmektedir. (Sicchia ve Maclean, 2006: 69). Bu bağlamda, toplumsal cinsiyetin neden olduğu yoksulluk ve yoksulluk deneyimleri yoksulluk tanımında yer almamaktadır (Ulutaş, 2009: 26). Günümüzde her ne kadar BM tarafından toplumsal cinsiyete duyarlı göstergeler hazırlanıp yayınlansa da toplumsal cinsiyete duyarlı verilerde bir kıtlık söz konusudur. Kadınların yaşadıkları cinsiyet ayrımcılığı ve eşitsizliğin çoklu katmanları sebebiyle kadınlar yoksulluğa karşı daha savunmasız kalmaktadır ve erkeklere kıyasla yoksulluk deneyimleri daha şiddetli olmaktadır (Sicchia ve Maclean, 2006: 69).

Toplumsal cinsiyet ve yoksulluk arasındaki etkileşimi çevrelemek için üretilen kavramlar bir bulanıklık oluşturmaktadır. Bu kavramsal bulanıklık, "yoksulluğun kadınlaştırılması" popüler kavramı ile çoklu anlamlarla daha da artmıştır. Yoksulluğun kadınlaştırılması ile birden çok anlam ortaya çıksada bu terimin ifade ettiği anlamlar Diana Pearce tarafından daha belirli bir kurala bağlanmıştır. Yaygın olarak kullanılan terim, çoğu zaman ABD’de 1970’lerde bilim insanı aktivist Diana Pearce tarafından tanıtılmıştır. Chant, literatürde, "yoksulluğun kadınlaştırılması" hakkında birçok yorum olsa da en sık üç kuraldan bahsettiğini savunmaktadır. Bu kurallar, dünyadaki yoksulların çoğunluğunun kadınlardan oluşması, erkeklere göre yoksulluk oranının kadınların aleyhine orantısız bir şekilde artması ve kadın hane reisli hane halklarının yoksullukla bağdaştırılmasıdır (Gornick ve Boeri, 2016: 225). Kadın yoksulluğu yani yoksulluğun feminizasyonu, toplumsal cinsiyet ile yoksulluğun düğünü olarak da ifade edilmiştir (Chant, 2008: 172).

Kadın yoksulluğu veya yoksulluğun kadınlaşması (feminization of poverty) kavramı, ilk olarak Diane Pearce tarafından 1978 yılında kullanılmıştır. Yoksulluğun kadınlaşması kavramı, bu dönemde,

Amerika'daki yoksulların 3'te 2'sinin kadınlardan oluşması ve işgücüne katılan kadın işgücünün artmasına rağmen, 1950-70 döneminde kadınların ekonomik olarak daha da kötüleşmesi neticesinde bu duruma dikkat çekmek amacıyla kullanılmıştır (Gerşil, 2015: 162). Yoksulluğun kadınlaştırılması meşru bir dış politika kaygısı olarak da görülmektedir. Çünkü kadınlar, gittikçe daha fazla ekonomik aktör olmakta, hem hanelerin ve hanelerin yanı sıra annelerin de başında oldukları için, yoksullukları küresel ekonomik büyümeyi yavaşlatabilmektedir. Dahası, yoksul ülkelerde, dezavantajları, yoksulluğa, nüfus artışına ve çevresel bozulmaya neden olan yıkıcı bir sarmal beslemektedir. (Buvinic, 1998:1). Böylelikle, dış politika kaygısının bir göstergesi olarak, 1995'te gerçekleştirilen 4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Planı'nda da yoksulluğun kadınlaşması kavramı kullanılmıştır (Gerşil, 2015: 162).

Kadın yoksulluğu kavramının ön plana çıkmasına sebep olan temel unsurlar ise, nicelik olarak yoksul kadınların yoksul erkekleri geçmesi, kadın hane halkı reislerinin artması, niteliksel olarak kadınların yoksulluğu erkeklerden daha derin ve şiddetli yaşamalarıdır (Kardam ve Yüksel, 2004: 46).

Kadın yoksulluğunun nedenlerine bakıldığında, temelde toplumsal cinsiyetçi rol dağılımlarının kadınları evden, eğitime ve işgücü piyasasına kadar etkileyip kadınları dezavantajlı konuma getirmesi gelmektedir. Kadınların işgücü piyasasındaki konumu hane içindeki konumunun devamı niteliğindedir. Hane içinde devam eden patriarkal zihniyetin etkisi işgücü piyasasında da sürmektedir. Kadınların, naif, hüner ve cazibe gerektiren işlerde çalışmasının toplumsal olarak onaylanması kadını yüksek vasıf gerektiren ve yüksek ücretli işlerden uzaklaştırmaktadır. Ayrıca, kadının ev içindeki bakım sorumluluklarının uzantısı denilebilecek temizlik ve yemek işleri çocuk bakım işlerinde kayıt dışı olarak çalışmaları ve sendikalaşma oranlarındaki düşük düzey kadınların işgücü piyasasındaki ikincil konumlarını yansıtmaktadır (Ulutaş, 2009: 27-28).

Kayıt dışı çalışma ile yoksulluk arasında doğru orantılı bir ilişki vardır. Kayıt dışı çalışma süresi arttıkça yoksulluk artmakta, yoksulluk devam ettiğinde ise kayıt dışı işlerin kabul edilme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır (Topalhan ve Yeşilkaya, 2017: 62). Kayıt dışı ile yoksulluk arasındaki bu kısır döngü yoksulluğun kadınlaşmasına ortam hazırlamaktadır.

Kadın istihdamının sektörel dağılımı incelendiğinde kadınların en çok hizmet sektöründe istihdam edildiği anlaşılmaktadır. Ancak, hizmet sektörünün tüm dünyada büyümesi ve her yerde kadın ağırlıklı bir sektör olması ve bu sektörde gerçekleştirilen esnekleşme kadınların yarı zamanlı sözleşmeli ve daha düşük ücretlerle çalıştırılmalarına sebep olmaktadır. Bu bağlamda, kadın istihdamı ile ilgili veriler de aldatıcı olabilmektedir. Kadınların istihdamda gözükmüyor olmaları onların aynı zamanda yoksul olmadıkları anlamına da gelebilmektedir. Esnek çalışan kesimin çoğunun kadınlardan oluşması kadınların gelirlerinin daha düşük ve ileride emeklilik haklarını elde edebilmelerinin çok daha güç olacağı anlamına gelmektedir (Topalhan ve Yeşilkaya, 2017: 63).

Kadınların, toplumsal cinsiyetçi rolleri, kayıt dışı çalışmaları, toplumdaki işlerin kadın işi ve erkek işi olarak ayrıştırılması, hizmet sektöründeki esnek çalışanların çoğunun kadınlardan oluşması gibi sebepler kadın yoksulluğunun oluşmasına neden olan gerekçelerden her biridir.

Kooperatifler, yoksullukla mücadele etmede önemli bir sosyal politika araçlarından biridir. Kadın kooperatifleri, ortakların ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak amacı taşıyan ve bu adımda atılan girişimleri destekleyen çok ortaklı demokratik ve şeffaf kurumlardır (Kadın Girişimi ve İşletme Kooperatifi Anasözleşmesi, 2012: 3).

Türkiye'de kadın kooperatifleri, KEDV'in desteğiyle 2001 yılında kurulmuştur ve KEDV günümüze kadar 60 kadın kooperatifinin kurulmasına öncülük etmişlerdir (Serinikli, 2016: 601). Kadın kooperatifleşmesi sayesinde atıl durumda ama yetenekli kadınların el becerilerini kullanarak gıda, tasarım ürünlerine yönelik üretimde bulunması sağlanmaktadır. Bu bağlamda, kadın kooperatifi çalışanlarının sosyo-ekonomik durumlarının değerlendirilerek kadın kooperatiflerinin kadın

yoksulluğunu azaltmadaki rolünün değerlendirilmesi bu alanda kadın kooperatiflerinin işlevselliğinin sorgulanmasını gerektirmektedir.

Araştırmanın Metodolojisi

Bu araştırma ile İstanbul ve Bursa ilinde faaliyette bulunan kadın kooperatiflerinin ortak ve çalışanlarının kadın yoksulluk durumları ve kooperatif mensubu olmalarının kendi hayatları üzerindeki etkisinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Nitel araştırma için yapılandırılmış görüşme formu ile kadın kooperatifi çalışanlarından oluşan 114 katılımcıya uygulanmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, kadın kooperatiflerinde çalışan yoksul kadınların yoksulluklarının azalmasında bir sosyal politika aracı olarak düşünülen kadın kooperatiflerinin rolünü incelemektir. Bu bağlamda, öncelikle örnekleme oluşturan katılımcıların yaşadıkları yoksulluklar, parasal yaklaşım ve katılımcı yaklaşım açısından değerlendirilerek elde edilen bulgulara göre bu süreçte kooperatiflerin rolünün incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışma; yoksulluk olgusunun dezavantajlı gruplardan biri olan kadınlar açısından ayrıntılı ele aldığı için, yoksulluğun ölçülmesinde birden fazla yaklaşımı ele alarak yoksulluğa çok boyutlu bir bakış açısı ile değerlendireceği için, kadın yoksulluğu ile mücadelede aktif istihdam politikalarından biri olan girişimciliğin kadın kooperatifleri türüne dikkat çektiği için, İstanbul ve Bursa ilindeki kadın kooperatifleri ortak ve çalışanlarının kooperatifleştikten önceki ve sonraki ekonomik ve sosyal durumlarını tespit ederek kadın kooperatiflerinin etkinliğini tespit ettiği için, kadın kooperatiflerinin gelişebilmesi için mevcut eksikliklerin bilinmesine ışık tuttuğu için, değerlendirmeler sonrasında, önerilerin geliştirilmesine imkan sağladığı için, bir sosyal politika aracı olarak kadın kooperatifleri modelinin yoksulluk ile mücadelede etkinliğini değerlendirdiği için, yoksulluk, kadın yoksulluğu ve kadın kooperatifleri konularında yapılacak olan çalışmalara ışık tutacağı için, İstanbul'da ve Bursa'da yapılacak benzer çalışmalara ışık tutacağı için vb. önemlidir.

Araştırmanın Problemi ve Alt Problemleri

Araştırmanın problemi: İstanbul ve Bursa ilindeki kadın kooperatiflerinde çalışan yoksul kadınların parasal ve katılımcı yaklaşım açısından yaşadıkları yoksulluklarının azaltılmasında, kadın kooperatiflerinin rolü bulunmakta mıdır?

Araştırmanın alt problemleri:

- 1) Kadın kooperatiflerinde çalışanların sosyo-ekonomik durumu nedir?
- 2) Kadın kooperatiflerinde çalışanların kooperatif öncesi sosyo-ekonomik durumu nedir?
- 3) Kadın kooperatiflerinde çalışanların kooperatif sonrası kendi sosyo-ekonomik durumlarına bakış açısı nedir?
- 4) Kadın Kooperatiflerinde çalışanların yoksulluk tanımları ve algıları nedir?

Araştırma Veri Toplama Araçları

Çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmada, yapılandırılmış mülakat formu uygulanmıştır. İstanbul ve Bursa ilindeki kadın kooperatifi katılımcılarına 35 sorudan oluşan yapılandırılmış mülakat formu uygulanarak bir saha araştırması yapılmıştır. Bu mülakat formunda yer alan araştırma soruları katılımcıların kooperatiften önce ve kooperatiften sonra maddi ve manevi durumlarındaki değişimi değerlendirmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Araştırmanın Modeli

Çalışmada gerçekleştirilen araştırma, tarama modeli üzerine kurulmuştur. Tarama araştırmalarının temel amacı bir evrenin özellikleri hakkında bilgi toplamaktır. Tarama araştırmalarında, araştırmacı, evrenden seçilen örneklemin tutumlarını, görüşlerini ve özelliklerini nicel veya nitel veri toplama stratejisini kullanarak elde ettiği bulguları betimlemeye çalışır. Tarama araştırmalarında, “ne? Nerede? Ne zaman? Nasıl?” sorularına cevap aranır. Genel olarak, verilerin dağılımının nasıl olduğuna bakılır, neden böyle dağıldığı ile ilgilenilmez. Böylelikle, örneklemden elde edilen bulgulara göre evren hakkında tahminler yapılması sağlanır (Sezgin Selçuk, 2019: 140-141). Tarama araştırmaları, zaman çizelgesine göre iki sınıfa ayrılmaktadır. Bunlar, kesitsel ve boylamsal tarama araştırmalarıdır. Kesitsel tarama araştırmalarında, araştırmacı örneklemden elde ettiği verileri anlık olarak toplamaktadır. Bu sebeple, araştırmanın gerçekleştirildiği andaki durumla ilgili değerlendirmelerde bulunabilir, sonraki süreç ile ilgili çıkarım yapmak hatalı olabilir. Boylamsal tarama araştırmalarında, veriler aynı bireylerin özellikleri, görüşleri ve tutumları zamana bağlı olarak değişimleri incelenir. Bu bağlamda, araştırmanın modeli kesitsel tarama modeli üzerine kurulmuştur. Araştırmada, İstanbul ve Bursa ilinde faaliyette bulunan kadın kooperatifleri çalışanlarına ulaşılarak yapılandırılmış görüşme formu uygulanmış ve katılımcıların demografik özellikleri, sosyo ekonomik durumları, yoksulluğa bakış açıları, mensubu oldukları kooperatif hakkındaki duygu ve düşünceleri anlık olarak öğrenilmesi ve seçilen evren hakkında genel özelliklerin tahmin edilmesi amaçlandığından birinci araştırma, “kesitsel tarama modeli” üzerine kurulmuştur.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma için belirlenen evren İstanbul’daki ve Bursa’daki kadın kooperatifi çalışanlarıdır. Bu iki ilin seçilmesinin nedeni, kadın kooperatiflerinin yoğunluk olarak seçilen iki ilde daha fazla olmasıdır. Araştırmanın örneklemi ise, amacına yönelik örneklemdir. İstanbul’daki ve Bursa’daki faal kadın kooperatifleri tespit edilerek mevcut kadın kooperatiflerine ulaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırma Veri Analiz Yöntemleri

Araştırmada, İstanbul ve Bursa ilindeki kadın kooperatifleri çalışanlarından oluşan 112 kişilik örneklemden elde edilen veriler standartlaştırılarak, verilerin frekans ve yüzde dağılımları bulunmuştur.

İstanbul ve Bursa İlindeki Kadın Kooperatifleri Üzerine Yapılan Nitel Araştırmanın Bulguları, Yorumları ve Değerlendirilmesi

Tablo 1: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Frekans	Dağılım (%)
18-24	3	2,7
25-35	13	11,6
36-51	53	47,3
52-64	41	36,6
65 ve üzeri	2	1,8
Toplam	112	100,0

Araştırmaya katılanların yaş gruplarına göre dağılımı Tablo 28’de gösterilmiştir. Tabloya göre katılımcılardan 3 kişinin (%2,7) 18-24 yaş aralığında, 13 kişinin (%11,6) 25-35 yaş aralığında, 53 kişinin (%47,3) 36-51 yaş aralığında, 41 kişinin (%36,6) 52-64 yaş aralığında, 2 kişinin (%1,8) 65 ve üzeri yaş aralığında dağıldığı belirlenmiştir. Tabloda da belirtildiği üzere, katılımcıların çoğunluğunun 36-51 ve 52-64 yaş aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Orta yaş grubunun kooperatife katılımı daha yüksek olmuştur. 18-24 yaş aralığında olan ve genç olarak nitelendirilen nüfusun katılımının ise az olmuştur. Genç nüfusun kooperatifte az olmasının en temel sebeplerinin başında, kooperatiflerin hepsinde düzenli bir gelirin olmaması ve SGK hakkından mahrumiyet gibi temel özlük haklarındaki eksiklik olarak sıralanabilir.

Tablo 2: Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımı

Medeni Durum	Frekans	Dağılım (%)
Evli	96	85,7
Bekar	16	14,3
Toplam	112	100,0

Araştırmaya katılanların medeni durumuna göre dağılımı Tablo 29’da gösterilmiştir. Tabloya göre katılımcılardan 96 kişi (%85,7) evli, 16 kişi de (%14,3) bekar. Tabloda da belirtildiği üzere, evli nüfusun kooperatife katılımı daha yüksektir. Yapılan görüşmelerde, evli ve ailesinde bağımlı nüfustan çocuk ya da yaşlıların bulunması gibi sebepler, evli kadınların kooperatife katılımını artırmaktadır. Esnek zamanlı çalışma imkanı elde etmeleri yeri geldiğinde çocuklarını da kooperatife getirebilmeleri gibi imkanlara sahip olmaları evli kadınların kooperatife katılmalarını artırmaktadır. Görüşülen birçok kooperatifte, yapılan gözlem neticesinde de kooperatifte çocukların da bulunduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Dağılımı

Çocuk Sayısı	Frekans	Dağılım (%)
Yok	5	4,5
1 Çocuk	18	16,1
2 Çocuk	64	57,1
3 Çocuk	17	15,2
4 Çocuk	4	3,6
5 veya 5’ten fazla	4	3,6
Toplam	112	100,0

Araştırmaya katılanların çocuk sayısına göre dağılımı Tablo 30’da gösterilmiştir. Tabloya göre katılımcılardan, 5 kişi (%4,5) çocuk sahibi değilken, 18 kişi (%16,1) 1 çocuk sahibi, 64 kişi (%57,1) 2 çocuk sahibi, 17 kişi (%15,2) 3 çocuk sahibi, 4 kişi (%3,6) 4 çocuk sahibi, 4 kişi ise (%3,6) 5 veya 5’ten fazla çocuk sahibidir. Tabloda da belirtildiği üzere, katılımcıların çoğunluğunun 2 çocuk sahibi olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4: Katılımcıların Sosyal Güvenlik Durumlarına Göre Dağılımı

Sosyal Güvenlik Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Evet	83	74,1
Hayır	29	25,9
Toplam	112	100,0

Araştırmaya katılanların sosyal güvenlik durumlarına göre dağılımı Tablo 31’de gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 83 kişi (%74,1) sosyal güvenlik kapsamında iken, 29 kişi ise (%25,9) sosyal güvenlik kapsamı dışında yer almaktadır. Katılımcılar ile yapılan görüşmede SGK kapsamında olanların bir çocuğunun bu haktan eşi ya da ailesi sayesinde faydalandıkları anlaşılmıştır. Kooperatifte çalışmak, kadınlara sadece düzensiz bir gelir sağlamakta, SGK gibi temel özlük haklarından mahrum bir şekilde çalışmak zorunda bırakmaktadır. Kadınlar, evde oturmaktan ise kooperatifte gelerek düzensiz de olsa bir gelir elde etmektedir ve görüşmelerde bu duruma “hiç yoktan iyidir” gibi ifadeler ile karşılık vermiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Okur-Yazar	2	1,8
İlköğretim	59	52,7
Lise	32	28,6
Ön lisans	7	6,3
Lisans	12	10,7
Toplam	112	100,0

Araştırmaya katılanların eğitim durumuna göre dağılımı Tablo 32’de gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 2 kişi (%1,8) okur-yazar, 59 kişi (%52,7) ilköğretim, 32 kişi (%28,6) lise, 7 kişi (%6,3) ön lisans, 12 kişi ise (%10,7) lisans eğitim düzeyine sahiptir. Tabloda da belirtildiği üzere, kooperatife katılanların çoğunluğunun eğitim seviyesi ilköğretim ve lisedir. Eğitim seviyesinden de anlaşılacağı üzere, kadınların çoğunun ilköğretim ve lise mezunu olması kadınların vasıfsız ya da yarı vasıflı bir bir çalışan konumuna düşürmektedir.

Tablo 6: Katılımcıların Konut Durumu

Konut Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Kira	30	26,8
Ev Sahibi	70	62,5
Akrabanın	12	10,7
Toplam	112	100,0

Araştırmaya katılanların yaşadıkları konut durumuna göre dağılımı Tablo 33’te gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 30 kişi (%26,8) kiracı olarak, 70 kişi (%62,5) ev sahibi olarak, 12 kişi ise (%10,7) akrabanın konutunda yaşamaktadır. Yapılan görüşmelerde, kadınların çoğunun kalacak konut olarak herhangi bir sıkıntı yaşamadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 7: Katılımcıların Haneden Yaşayan Kişi Sayısına Göre Dağılımı

Hanede Yaşayan Kişi Sayısı Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Kendim	2	1,8
2 Kişi	19	17,0
3 Kişi	28	25,0
4 Kişi	43	38,4
5 Kişi ve üzeri	20	17,9
Toplam	112	100,0

Araştırmaya katılanların hanede yaşayan kişi sayısına göre dağılımı Tablo 34’te gösterilmiştir. Tabloya göre katılımcılardan 2 kişi (%1,8) hanede sadece kendisi, 19 kişi (%17,0) 2 kişi, 28 kişi (%25,0) 3 kişi, 43 kişi (%38,4) 20 kişi (%17,9) 5 kişi ve üzeri olarak yaşamaktadır.

Tablo 8: Katılımcıların Katılımcı Dahil Hanede Çalışan Sayısına Göre Dağılımı

Katılımcı Dahil Haneden Çalışan Sayı Durumu	Frekans	Dağılım (%)
1 Kişi	40	35,7
2 Kişi	52	46,4
3 Kişi	15	13,4
3’ten fazla	4	3,6
Toplam	111	99,1

Araştırmaya katılanların katılımcı dahil hanede çalışan kişi sayısına göre dağılımı Tablo 35’te gösterilmiştir. Tabloya göre katılımcılardan 40 kişi (%35,7) hanede sadece kendisi, 52 kişi (%46,4) 2 kişi, 15 kişi (%13,4) 3 kişi, 4 kişi (%3,6) 3’ten fazla çalışmaktadır. Hanede sadece kendisi çalışan evli kadınların eşlerinin çoğu emekli ya da çalışmadığı yönünde geri bildirimler alınmıştır.

Tablo 9: Katılımcıların Yaşadıkları Konut Tipine Göre Dağılımı

Konut Tipi Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Gecekondu	2	1,8
Apartman Dairesi	86	76,8
Müstakil	23	20,5
Toplam	111	99,1

Araştırmaya katılanların yaşadıkları konut tipine göre dağılımı Tablo 36'da gösterilmiştir. Tabloya göre katılımcılardan 2 kişi (%1,8) gecekonduda, 86 kişi (%76,8) apartman dairesinde, 23 kişi ise (%20,5) müstakilde yaşamaktadır.

Tablo 10: Katılımcıların Aylık Hane Gelirine Göre Dağılımı

Aylık Hane Gelir Durumu	Frekans	Dağılım (%)
1-1404 TL	8	7,1
1405-2500TL	25	22,3
2501-3500 TL	40	35,7
3501-5000TL	27	24,1
5001 TL ve üzeri	9	8,0
Toplam	109	97,3

Araştırmaya katılanların aylık hane gelirine göre dağılımı Tablo 37'de gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 8 kişi (%7,1) 1-1404 TL gelir aralığına, 25 kişi (%22,3) 1405-2500 TL gelir aralığına, 40 kişi (%35,7) 2501-3500 TL gelir aralığına, 27 kişi (%24,1) 3501-5000 TL gelir aralığına, 9 kişi ise (%8,0) 5001 TL ve üzeri gelir aralığına sahiptir. Tabloda da belirtildiği üzere, katılımcıların çoğunluğunun gelir dağılımı 2501-3500 TL aralığında olduğu anlaşılmaktadır. TÜİK 2018 yılına ait gelir ve yaşam koşulları araştırma sonuçlarına göre, dört kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı 7.113 TL olarak belirlenmiştir (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30755>, 23.09.2019). TÜRK-İŞ'in her ay düzenli olarak yayınladığı açlık ve yoksulluk sınırı verileri ise şu şekilde belirlenmiştir. Dört kişilik bir ailenin açlık sınırı 1.941,16 TL, yoksulluk sınırı 6.322,99 TL'dir. Evli olmayan ve çocuksuz bir çalışanın yaşama maliyeti ise aylık 2.393,25 TL'dir (<http://www.turkis.org.tr/ARALIK-2018-ACLIK-ve-YOKSULLUK-SINIRId158749>, 23.09.2019). Bu araştırmanın yapıldığı dönem 2018-2019 tarihini kapsamaması sebebiyle, 2018 dönemine ait yoksulluk verileri baz alındığında, çoğunluğu 4 kişilik ve 5 kişilik ailelerden oluşan katılımcıların aylık hane gelirleri açlık sınırının altında olmasa da hem TÜİK hem de TÜRK-İŞ 2018 dönemini kapsayan verilerine göre katılımcıların hane gelirlerine göre yoksulluk sınırının altında yaşadığı anlaşılmaktadır. Katılımcılar, maddi yoksulluk yaşamasa da görece yoksul kategorisine girmektedir.

Tablo 11: Katılımcıların Kooperatiften Önce Herhangi Bir Yere İş Başvurusunda Bulundukları Duruma Göre Dağılımı

İş Başvurusu Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Evet	49	43,8
Hayır	63	56,3
Toplam	112	100,0

Katılımcıların kooperatiften önce herhangi bir yere iş başvurusunda bulunup bulunmadıklarına göre dağılımı Tablo 38'de gösterilmiştir. Tabloya göre katılımcılardan 49 kişi (%43,8) iş başvurusunda bulunduklarını, 63 kişi ise (%56,3) iş başvurusunda bulunmadıklarını belirtmiştir. Böylelikle, kooperatifteki kadınların yarısından çoğu daha önce çalışmayı düşünmemiş, istememiş ya da imkanı olmadığı için iş başvurusunda bulunmamıştır. Daha önce işgücü arzında bile yer almayan kadınların kooperatifte çalışmaları, bu kadınları işgücü piyasasına kazandırmada kooperatiflerin önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

Tablo 12: Katılımcıların Kooperatiften Önce Başka Bir İşte Çalıştıkları Duruma Göre Dağılımı

Başka İşte Çalışma Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Evet	45	40,2
Hayır	67	59,8
Toplam	112	100,0

Katılımcıların kooperatiften önce herhangi bir başka işte çalıştıklarının belirlenmesine yönelik oluşturulan dağılım Tablo 39'da gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 45 kişi (%40,2) kooperatiften önce başka bir işte çalıştıklarını, 67 kişi ise (%59,8) başka bir işte çalışmadıklarını ilk iş deneyimi olduklarını belirtmiştir. Bu bağlamda, kooperatif aracılığı ile birçok kadın ilk defa işgücüne dahil olduğu anlaşılmaktadır. Kooperatif öncesi ev hanımı konumundaki kadınların kooperatif sayesinde işgücüne katılmaları ülkedeki kadın istihdam oranlarının artmasına katkı sağlayacaktır.

Tablo 13: Katılımcıların Kooperatiften Önceki İşlerinden Ayrılma Sebeplerine Göre Dağılımı

İşten Ayrılma Sebepleri	Frekans	Dağılım (%)
Çocuk Bakım Sorunu	5	4,5
Emeklilik	3	2,7
İşyerinin Kapanması	20	17,9
Diğer	11	9,8
Toplam	39	34,8

Katılımcıların kooperatiften önceki işlerinden ayrılma sebeplerine göre dağılımı Tablo 40'ta gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 5 kişi (%4,5) çocuk bakım sorunu, 3 kişi (%2,7) emeklilik, 20 kişi (%17,9) işyerinin kapanması, 11 kişi (%9,8) diğer sebepler sonucunda kooperatiften önceki işyerinden ayrılmıştır. Kooperatif öncesi başka bir işte çalışanların sayısı 45 olarak tespit edilmiştir. 45 kişiden 39 kişi bu soruyu yanıtlamıştır. İşyerinin kapanması sebebiyle işten ayrılanların çoğunlukta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar, işyeri kapatan yerleri, genellikle enformal sektörde yer alan boncuk, taş dizme gibi süreksiz işlerden oluşan işyerleri olarak ifade etmiştir.

Tablo 14: Katılımcıların Kooperatiften Haberdar Olma Durumlarına Göre Dağılımı

Haberdar Olma Durumları	Frekans	Dağılım (%)
Arkadaş	52	46,4
Akraba	12	10,7
Basın (TV, internet)	4	3,6
Diğer (Belediye, Halk Eğitim v.b.)	43	38,4
Toplam	111	99,1

Katılımcıların kooperatiften haberdar olma durumlarına göre dağılımı Tablo 41'de gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 52 kişi (%46,4) arkadaş, 12 kişi (%10,7) akraba, 4 kişi (%3,6) basın, 43 kişi ise (%38,4) belediye, halk eğitim v.b. kurumların aracılığı ile kooperatiften haberdar olmuştur. Böylelikle, kadınların kooperatife katılımında arkadaş aracılığı ile haberdar olmanın yanı sıra belediye ve halk eğitim gibi kurumların çabalarının etkisinin de önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 15: Katılımcıların Kooperatiften Önceki Kişisel Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

Aylık Kişisel Gelir Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Gelirim Yoktu	56	50,0
1-1404 TL	22	19,6
1405-2500TL	12	10,7
2501-3500 TL	9	8,0
3501TL ve üzeri	11	9,8
Toplam	110	98,2

Katılımcıların kooperatiften önceki kişisel gelir durumlarına göre dağılımı Tablo 42'de gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 56 kişinin (%50,0) geliri olmadığı, 22 kişi (%19,6) 1-1404 TL aralığında, 12 kişi (%10,7) 1405-2500 TL aralığında, 9 kişi (%8,0) 2501-3500TL aralığında, 11 kişi ise (%9,8) 3501 TL ve üzerinde geliri olduğu gösterilmektedir. Tabloda da belirtildiği üzere, kooperatif çalışanlarının çoğunluğunun ilk kez kooperatif sayesinde bir kişisel gelir elde etme imkanı yakaladıkları anlaşılmaktadır. Kooperatif öncesi geliri olan katılımcılar ise, kooperatif öncesi mesleği olan,

kooperatife gelme gerekçesini de kooperatifin gelişmesi, tutunabilmesi ya da kooperatifi sosyalleşebildikleri bir ortam olarak gördükleri için geldiklerini belirtmiştir.

Tablo 16: Katılımcıların Kooperatifteki Faaliyetlerine Göre Dağılımı

Kooperatifin Faaliyet Türü	Frekans	Dağılım (%)
El işi Ürünler (Dikiş, Takı, Taş Dizim)	85	75,9
Tarım	6	5,4
Lokantacılık	9	8,0
Yöresel Gıda Üretim ve Pazarlama	12	10,7
Toplam	112	100,0

Katılımcıların kooperatifteki faaliyetlerine dağılımı Tablo 43'te gösterilmiştir. Tablo'ya göre, katılımcılardan 85 kişi (%75,9) el işi ürünleri, 6 kişi (%5,4) tarım, 9 kişi (%8,0) lokantacılık, 12 kişi (%10,7) yöresel gıda üretim ve pazarlama faaliyetlerinde bulunmaktadır. Tabloda da belirtildiği üzere, kadınlar daha çok el işi yeteneklerini kullanabilecekleri kooperatife dahil olduklarını anlaşılmaktadır. Araştırmada, el işi ürünlerine dayalı faaliyette bulunan kadın kooperatiflerinin gelirlerinin değişken olduğu ve elde ettiği karın ise son derece sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Tarım, lokantacılık alalarında faaliyette bulunan kadın kooperatiflerinin gelirlerinin daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 17: Katılımcıların Kooperatifte Geçirilen Süreye Göre Dağılımı

Kooperatifte Geçirilen Süre	Frekans	Dağılım (%)
6 aydan az	20	17,9
6 ay- 1 sene	19	17,0
1 sene dahil- 3 sene	27	24,1
3 sene dahil-5 sene	6	5,4
5 sene dahil-10 sene	22	19,6
10 sene dahil ve üzeri	8	91,1
Toplam	102	100,0

Katılımcıların kooperatifte geçirdikleri süreye göre dağılımı Tablo 44'te gösterilmiştir. Tablo'da, katılımcılardan 20 kişi (%17,9) 6 aydan az, 19 kişi (%17,0) 6 ay-1 sene, 27 kişi (%24,1) 1 sene dahil-3 sene, 6 kişi (%5,4) 3 sene dahil-5 sene, 22 kişi (%19,6), 8 kişi (%19,6) 10 sene ve üzeri olarak kooperatifte geçirilen süre belirtilmiştir. 5 sene ve üzeri zamandan beri kooperatif çalışanlarının kurucu üye olarak kuruluşundan beri kooperatifte çalıştıkları görüşmeler sonucu öğrenilmiştir.

Tablo 18: Katılımcıların Kooperatifte Katılımının Aile Tepkisine Göre Dağılımı

Aile Tepki Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Olumlu	87	77,7
Olumsuz	3	2,7
Değişim olmadı	22	19,6
Toplam	112	100,0

Katılımcıların kooperatife katılımının ailelerinin gösterdikleri tepkilere göre dağılımı Tablo 45'te gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 87 kişi (%77,7) olumlu, 3 kişi (%2,7) olumsuz tepki almıştır. Katılımcılardan 22 kişi ise (%19,6) ailesinden aldıkları tepki durumunu değişim olmadı olarak belirtmiştir. Katılımcıların çoğu, kooperatifi hem gelir elde etme yeri hem bir sosyal ortam olarak gördüklerini, kendilerini daha mutlu hissettiklerini ve kendilerindeki bu değişimi ailelerinin de fark ettiğini dile getirmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğu, ailelerinin kendilerini kooperatife gitmeleri ve devam etmeleri yönünde desteklediklerini ifade etmiştir.

Tablo 19: Katılımcıların Kooperatif Gelirlerinden Memnuniyet Olma Durumuna Göre Dağılımı

Memnuniyet Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Evet	28	25,0
Hayır	36	32,1
Kısmen	47	42,0
Toplam	111	99,1

Katılımcıların kooperatiften elde ettikleri gelirden memnuniyet durumlarına göre dağılımı Tablo 46’da gösterilmiştir. Tabloda, katılımcılardan 28 kişi (%25,0) gelirlerinden memnun oldukları, 36 kişi (%32,1) memnun olmadıklarını, 47 kişi ise (%42,0) kısmen memnun oldukları şeklinde belirtilmiştir. Katılımcılar, gelir kelimesini genelde harçlık olarak değiştirmek istemiştir. Bunun sebebini ise düzenli ve istedikleri miktarda bir gelir elde edememeleri olarak açıklamışlardır. Katılımcıların çoğunluğu gelirlerini yeterli bulmamaktadır.

Tablo 20: Katılımcıların Aylık Kooperatif Gelirlerine Göre Dağılımı

Kooperatif Gelir Durumu	Frekans	Dağılım (%)
1-500 TL	75	67,0
501-1000TL	29	25,9
1001-1500 TL	5	4,5
1501-2500 TL	2	1,8
Toplam	111	99,1

Katılımcıların kooperatif gelirlerine göre dağılımı Tablo 47’de gösterilmiştir. Tabloya göre, 75 kişi (%67,0) 0-500 TL, 29 kişi (%25,9) 501-1000 TL, 2 kişi (%1,8) 1001-1500 TL, 1501-2500 TL aralığında gelir elde ettiği belirtilmiştir. Tabloda da belirtildiği üzere, katılımcıların kooperatif gelirlerinin çoğunluğu 1-500 TL aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların aylık gelirleri, 2018 yılında ödenen net asgari ücret miktarı olan 1.603,12 TL’nin oldukça altındadır. Elde ettikleri gelirin bu denli düşük olması, ürettikleri ürünler için sürdürülebilir bir pazarlama imkanı bulamamaları, kooperatif resmi giderlerin fazla olması, kendilerine destek olan kuruluşların olmayışı olarak açıklamışlardır. Katılımcıların çoğunluğu, sadece aylık kooperatif gelirlerine göre değerlendirildiğinde ise açlık sınırında yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. TÜRK-İŞ, 2018 yılı aralık ayına ait tek kişilik kadın çalışan için açlık sınırı miktarını 446,96 TL olarak hesaplamıştır.

Tablo 21: Katılımcıların Aylık Kişisel Harcamalarına Göre Dağılımı

Aylık Kişisel Harcama Durumu	Frekans	Dağılım (%)
1-500 TL	66	58,9
501-1000TL	24	21,4
1001-1500 TL	7	6,3
1501-2500 TL	2	1,8
2501 TL ve üzeri	5	4,5
Toplam	104	92,9

Katılımcıların aylık kişisel harcamalarına göre dağılımı Tablo 48’de gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 66 kişi (%58,9) 0-500 TL aralığında, 24 kişi (%21,4) 501-1000 TL, 7 kişi (%6,3) 1001-1500 TL, 2 kişi (%1,8) 1501-2500 TL, 5 kişi (%4,5) 2501 TL ve üzeri aralığında aylık kişisel harcaması olduğunu belirtmiştir.

Tablo 22: Katılımcıların Kooperatif Dışında Başka Bir İşte Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı

Başka İşte Çalışma Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Evet	19	17,0
Hayır	93	83,0
Toplam	112	100,0

Katılımcıların kooperatif dışında başka bir işte çalışma durumlarına göre dağılımı Tablo 49'da gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 19 kişi (%17,0) başka bir işte çalıştıklarını, 93 kişi ise (%83,0) başka bir işte çalışmadıkları belirtilmiştir. Katılımcıların bir kısmı, kendi meslekleri olduğunu kooperatife destek olmak amacıyla geldiklerini belirtmiştir.

Tablo 23: Katılımcıların Kooperatif Sonrası Hissettikleri Duruma Göre Dağılımı

Hissettikleri Durum	Frekans	Dağılım (%)
Güçlü	16	14,3
Mutlu	43	38,4
Özgüveni Yüksek	16	14,3
Umutlu	9	8,0
Aktif	13	11,6
Değişim Olmadı	10	8,9
Toplam	107	95,5

Katılımcıların kooperatif sonrası hissettikleri duruma göre dağılımı Tabla 50'de gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 16 kişi (%14,3) güçlü, 43 kişi (%38,4) mutlu, 16 kişi (%14,3) özgüveni yüksek, 9 kişi (%8,0) umutlu, 13 kişi (%11,6) aktif, 10 kişi (%8,9) değişim olmadı şeklinde belirtilmiştir. Kooperatifte çalışmak katılımcıların çoğunluğunda olumlu duyguların oluşmasını sağlamıştır. Kadınların geneli, gelir amaçlı değil kendilerinde oluşan olumlu duyguların etkisi sebebiyle kooperatife gelmek istediklerini ifade etmiştir.

Tablo 24: Katılımcıların Kooperatif Aracılığı ile Bir Eğitime Katılma Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitime Katılma Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Evet	89	79,5
Hayır	19	17,0
Toplam	108	96,4

Katılımcıların kooperatif aracılığı ile bir eğitime katılma durumlarına göre dağılımı Tablo 51'de gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 89 kişi (%79,5) evet, 19 kişi (%17,0) hayır şeklinde belirtilmiştir. Katılımcılar, kooperatif sayesinde, kişisel gelişim, iletişim, farklılıklara saygı, mahalle anneliği, bilgisayar, mesleki eğitim aldıklarını ifade ederek eğitimlerin kendilerine faydası dokunduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların çoğunluğu ilköğretim mezunudur. Okul hayatından sonra bir daha eğitim alamamış ev hanımı konumundaki kadınlar kooperatif aracılığı ile eğitim hayatlarının da devam ettiği anlaşılmaktadır.

Tablo 25: Katılımcıların Kooperatif Faaliyetlerine Düzenli Katılma Durumlarına Göre Dağılımı

Düzenli Katılma Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Evet	89	79,5
Hayır	23	20,5
Toplam	112	100,0

Katılımcıların kooperatif faaliyetlerine düzenli katılma durumlarına göre dağılımı Tablo 52’de gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 89 kişi (%79,5) evet, 23 kişi (%20,5) hayır olarak gösterilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu, kooperatife her gün uğradığını ama hangi saatte gideceklerini kendileri belirlediklerini ifade etmiştir. Esnek zamanlı çalışma olmasaydı kooperatife ev ve çocuk bakımı sebebiyle belki katılamayacaklarını belirtmiştir. Düzensiz katılanlar ise, haftanın bazı günleri kooperatife gittiklerini, ev işleri sebebiyle her gün katılamadıklarını söylemişlerdir.

Tablo 26: Katılımcıların Evinde Bakıma Muhtaç Biri Oldukları Duruma Göre Dağılımı

Bakıma Muhtaç Birine Sahip Olma Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Evet	47	42,0
Hayır	65	58,0
Toplam	112	100,0

Katılımcıların evinde bakıma muhtaç biri oldukları duruma göre dağılımı Tablo 53’te gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 47 kişi (%42,0) evet, 65 kişi (%58,0) hayır şeklinde belirtilmiştir. Evde bakıma muhtaç biri olarak bağımlı çocuk, anne, baba, akraba kast edilmiştir. Ziyaret edilen kooperatiflerin genelinde, kadınların çocuklarını yanında getirdikleri gözlemlenmiştir. Evde bakacak kimsesi olmadıklarını, kooperatifteki ortamı rahat buldukları içi çocukları ile birlikte kooperatife gelirken bir sıkıntı yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 27: Katılımcıların İleride İşveren Olmayı Düşünmelerine Göre Dağılımı

İşveren Olmayı Düşünme Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Evet	40	35,7
Hayır	68	60,7
Zaten işverenim	2	1,8
Toplam	112	100,0

Katılımcıların ileride işveren olmayı düşünmelerine göre dağılımı Tablo 54’te gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 40 kişi (%35,7) evet, 68 kişi (%60,7) hayır, 2 kişi (% 1,8) zaten işverenim şeklinde belirtilmiştir. Bu bağlamda, kooperatifçiliğin katılımcıların %35,7’sini girişimci olma yönünde teşvik ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Kendi işyerini kurmak istemeyen kadınlara sebepleri sorulduğunda, risk almaktan hoşlanmadıklarını, birlikte üretmenin kendilerini daha iyi hissettirdiğini ifade etmiştir. Kooperatif böylelikle katılımcıların bir kısmını işveren olması yönünde teşvik ederek katılımcılara cesaret aşılamakta, diğer bir kısmına ise riskten uzak güvenilir bir işyeri ortamı sunmaktadır.

Tablo 28: Katılımcıların Çalışanlar Arasındaki Sosyal İlişkilerine Göre Dağılımı

Sosyal İlişkilerine Göre Durumu	Frekans	Dağılım (%)
İyi	53	47,3
Gayet İyi	49	43,8
İyi değil	2	1,8
Toplam	104	92,9

Katılımcıların çalışanlar arasındaki sosyal ilişkilerine göre dağılımı Tablo 55’te gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 53 kişi (%47,3) iyi, 49 kişi (%43,8) gayet iyi, 2 kişi (%1,8) iyi değil şeklinde belirtilmiştir. Ziyaret edilen kooperatiflerde, katılımcıların birbirleri ile samimi bir ilişki içerisinde oldukları gözlemlenmiştir.

Tablo 29: Katılımcıların Yoksul Hissetme Durumlarına Göre Dağılımı

Yoksul Hissetme Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Evet	22	19,6
Hayır	52	46,4
Kısmen	38	33,9
Toplam	112	100,0

Katılımcıların yoksul hissetme durumlarına göre dağılımı Tablo 56'da gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 22 kişi (%19,6) evet, 52 kişi (%46,4) hayır, 38 kişi (%33,9) kısmen şeklinde belirtilmiştir. Katılımcıların sübjektif yoksulluklarını ölçmek için sorulan bu soruda, katılımcıların çoğunluğu yoksul hissetmediklerini ifade etmiştir. Katılımcılar, yoksulluğu açıklıkla bağdaştırarak, açta açıkta değiliz şeklinde düşüncelerini açıklamışlardır.

Tablo 30: Katılımcıların Kooperatif Sonrası Maddi Durumlarında İyileşme Olduğunu Düşünme Durumlarına Göre Dağılımı

Maddi Durumun İyileşme Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Evet	20	17,9
Hayır	53	47,3
Kısmen	39	34,8
Toplam	112	100,0

Katılımcıların kooperatif sonrası maddi durumlarında iyileşme olduğunu düşünme durumlarına göre dağılımı Tablo 57'de gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 20 kişi (%17,9) evet, 53 kişi (%47,3) hayır, 39 kişi ise (%34,8) kısmen şeklinde belirtmiştir. Katılımcıların çoğunluğu kooperatif gelirlerinden memnun olmadıklarını daha önce belirttiği için, bu soruya da benzer bir görüşte yanıtlayarak kooperatif gelirlerini kendi maddi durumlarında iyileştirecek kadar yeterli miktarda görmemektedir.

Tablo 31: Katılımcıların Kooperatif Kazançlarını Harcama Şekillerine Göre Dağılımı

Kazançlarını Harcama Şekli	Frekans	Dağılım (%)
Ev harcamaları için	40	35,7
Kendi ihtiyaçlarım için	24	21,4
İş geliştirme için	13	11,6
Çocuklarım için	18	16,1
Birikim	6	5,4
Sinema, tiyatro, eğlence için	1	0,9
Toplam	102	91,1

Katılımcıların kooperatif kazançlarını harcama şekillerine göre dağılımı Tablo 58'de gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 40 kişi (%35,7) ev harcamaları için, 24 kişi (%21,4) kendi ihtiyaçlarım için, 13 kişi (%11,6) iş geliştirme için, 18 kişi (%16,1) çocuklarım için, 6 kişi (%5,4) birikim için, 1 kişi ise (%0,9) sinema, tiyatro eğlence için harcıyorum şeklinde belirtilmiştir. Böylelikle, katılımcıların çoğunluğu kooperatif gelirlerini fatura, kira, mutfak gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için harcadıklarını ifade etmiştir. Sinema, tiyatro ve eğlence gibi kültürel aktivitelere harcama yapmamaktadır.

Tablo 32: Katılımcıların Kooperatif Sonrası Ailedeki Kararlara Katılımın Arttığını Düşünme Durumlarına Göre Dağılımı

Aile Kararlarına Katılımın Artması Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Evet	36	32,1
Hayır	50	44,6
Kısmen	25	22,3
Toplam	111	99,1

Katılımcıların Kooperatif sonrası ailedeki kararlara katılımın arttığını düşünme durumlarına göre dağılımı Tablo 59'da gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 36 kişi (%32,1) evet, 50 kişi (%44,6) hayır, 25 kişi (%22,3) kısmen şeklinde belirtilmiştir. Bu soru ile katılımcıların gelir elde ederek, ailedeki saygınlığının artıp artmadığı ölçülmesi hedeflenmiştir. Katılımcıların çoğunluğu, zaten ailede benim sözüm geçiyor bir değişiklik yok diyerek hayır cevabını vermişlerdir.

Tablo 33: Katılımcıların Kooperatif Sonrası Toplumda Gördükleri Saygının Arttığını Düşünme Durumlarına Göre Dağılımı

Toplumda Görülen Saygının Artması Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Evet	54	48,2
Hayır	33	29,5
Kısmen	25	22,3
Toplam	112	100,0

Katılımcıların kooperatif sonrası toplumda gördükleri saygının arttığını düşünme durumlarına göre dağılımı Tablo 60'ta gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 54 kişi (%48,2) kooperatif sonrası toplumda gördükleri saygının evet arttığını, 33 kişi (%29,5) hayır artmadığını, 25 kişi ise (%22,3) kısmen arttığını belirtmiştir. Ziyaret edilen kooperatiflerde, katılımcılar kendilerine olan özgüvenin arttığını, televizyona çıktıklarını, kendileri ile görüşmek için farklı araştırmacıların geldiklerini belirterek daha saygın bir konumda olduklarını hissettiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 34: Katılımcıların Kooperatif Sonrası Çevresi Tarafından Aldıkları Tepki Durumuna Göre Dağılımı

Çevre Tarafından Aldıkları Tepki Durumu	Frekans	Dağılım (%)
Olumlu karşılandı	85	75,9
Olumsuz karşılandı	2	1,8
Değişim olmadı	25	22,3
Toplam	112	100,0

Katılımcıların kooperatif sonrası çevresi tarafından aldıkları tepki durumuna göre dağılımı Tablo 58'de gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 85 kişi (%75,9) çevresi tarafından olumlu, 2 kişi (%1,8) olumsuz, 25 kişi ise (%22,3) değişim olmadı şeklinde tepki aldıklarını belirtmiştir. Katılımcılar, çevre olarak komşularını düşünerek bu soruyu yanıtlamışlardır. Katılımcıların çoğunluğu, komşularının kendilerinden kooperatife nasıl katıldıklarını, çalışma ortamını öğrenmeye çalışan sorular sorduklarını belirterek çevrelerinden olumlu tepki aldıklarını belirtmiştir.

Tablo 35: Katılımcıların Kooperatiflerinde Geliştirilmesi Gereken Yönlerine Verdikleri Cevaba Göre Dağılımı

Kooperatifin Geliştirilmesi Gereken Yönleri	Frekans	Dağılım (%)
Reklam ve Pazarlama İhtiyacı	16	14,3
Eğitim ihtiyacı	11	9,8
Maddi destek ve pozitif ayrımcılık	13	11,6
Ücretlerin yükselmesi ve SGK ödemeleri	25	22,3
Makine, teçhizat ve lojistik destek	4	3,6
Daha çok kadına ulaşmak	15	13,4
Toplam	84	75,0

Katılımcıların çalıştıkları kooperatife göre geliştirilmesi gereken yönler nelerdir sorusuna verdikleri cevaba göre dağılımı Tablo 62'de gösterilmiştir. Tabloya göre, katılımcılardan 16 kişi (%14,3) reklam ve pazarlama ihtiyacının, 11 kişi (%9,8) eğitim ihtiyacının karşılanması gerektiğini belirtmiştir. 13 kişi (%11,6) maddi destek ve pozitif ayrımcılığa sahip olmak istediklerini, 25 kişi (%22,3) ücretlerin yükselmesi ve SGK ödemeleri ihtiyacının, 4 kişi (%3,6) makine, teçhizat ve lojistik destek ihtiyacının karşılanması gerektiğini belirtmiştir. 15 kişi ise (%13,4) daha çok kadına ulaşılması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların kooperatife yönelik en büyük istekleri, gelirlerinin yükselmesi ve SGK gibi temel özlük haklarına sahip olmalarıdır. Diğer yanıtlar da yine kooperatifin gelişmesine yönelik istekler olarak sıralanabilir.

Sonuç

Yoksulluk, üzerinde tek bir tanımlı yapılamayan çok boyutlu bir olgudur. Bu nedenle, yoksulluğun tanımı yapılırken farklı kriterlere göre yoksulluğu açıklayan yoksulluk yaklaşımları oluşturulmuştur. Yoksulluk yaklaşımlarından parasal yaklaşım, yoksulluğun maddi yönünü vurgularken, katılımcı yaklaşım ise yoksulluğun nasıl algılandığını ölçmektedir. Yoksulluğun bir alt boyutu olan kadın yoksulluğu ise yoksulluğu cinsiyetlerine ayırarak kadınların erkeklerden yoksulluğu daha derinden ve şiddetli yaşadığını ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Kadınların, hane içindeki, eğitimde, işgücü konumunda, kaynaklara ulaşmadaki eşitsiz durumu ve toplumsal cinsiyetçi rol dağılımları kadın yoksulluğunun başlıca nedenleri olarak kabul edilmektedir. Kadının işgücü konumundan kaynaklanan kadın yoksulluğunun araştırıldığı bu çalışmada, kadın yoksulluğu ile mücadelede kadın kooperatiflerinin işlevselliği değerlendirilmiştir.

Bu araştırma, İstanbul ve Bursa ilinde faaliyette bulunan kadın kooperatifi çalışanlarının demografik özellikleri, kooperatif öncesi ve sonrası sosyo-ekonomik durumlarının dağılımını ve kendi sosyo-ekonomik durumlarına bakış açıları hakkında bir değerlendirme yapılabilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Yukarıda da araştırma bulgularının değerlendirilmesinde belirtildiği üzere, kadın kooperatifleri çalışanlarının kooperatif sonrası sosyo-ekonomik durumları incelendiğinde hane bazında yoksulluk sınırı altında yaşadıkları, katılımcıların kooperatif aylık geliri olarak asgari ücretin oldukça altında gelir elde ettiği, kooperatif aylık gelirleri TÜRK-İŞ verilerine göre yorumlandığında aylık geliri açlık sınırında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar, kooperatif gelirlerinden memnun olmadıklarını ama kooperatifte olmanın kendilerini iyi hissettirdiğini ifade ederek kooperatifin kendileri için ekonomik faydadan daha çok sosyal fayda yönünün daha ağır bastığını belirtmişlerdir. Katılımcıların kooperatif öncesi ve sonrası sosyo ekonomik durumlarına göre kooperatiflerin rolü değerlendirildiğinde parasal yaklaşım açısından yoksulluklarının azalmasında kadın kooperatiflerinin rolünün sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Kadın kooperatiflerinin parasal yaklaşım açısından katılımcılara oldukça sınırlı bir faydası dokunmaktadır. Katılımcı yaklaşım açısından katılımcıların sosyo-ekonomik durumu değerlendirildiğinde, katılımcıların çoğunluğu kendilerini yoksul olarak görmemektedir. Katılımcı yaklaşım açısından, katılımcılar, kooperatif gelirlerinden memnun olmadıklarını ama sosyal fayda yönünü vurgulayarak, kooperatifin kendilerinde biz duygusu oluşturarak manevi yönde kendilerini daha iyi konumda olduklarını belirtmişlerdir. Kooperatifin ekonomik fayda rolünden çok sosyal fayda rolünün daha ağır bastığı sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Aksan, G. (2012). Yoksulluk ve Yoksulluk Kültürünün Görünümleri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 27 / 2012. (9-19).
- Chant, S. (2008). The Feminisation of Poverty and the 'Feminisation' of the Anti-Poverty Programmes: Room for Revisin? Journal of Development Studies. Vol.44. No.2 pp.165-197.
- Gerşil, G. (2015). Küresel Boyutta Yoksulluk ve Kadın Yoksulluğu. Yönetim ve Ekonomi Dergisi. C.22. S.1. s. 159-181.
- Gornick, J., ve N. Boeri. (2016). The Oxford Handbook of the Social Science of Poverty. David Brady and Linda M. Burton (Ed.). Gender and Poverty. (221-246). <https://oxfordindex.oup.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199914050.001.0001>. Erişim Tarihi: 1.10.2019.
- Kabaş, T. (2009). Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluğun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Yolları. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Adana.

- Kardam, F., ve İ. Yüksel. (2004). Kadınların Yoksulluğu Yaşama Biçimleri: Yapabilirlik ve Yapabilirlikten Yoksulluk. *Nüfus Bilimleri Dergisi*. 26. (45-72).
- Laderchi, R., C. (2011). Participatory Methods in the Analysis of Poverty: A Critical Review. https://www.researchgate.net/publication/24119586_Participatory_Methods_in_the_Analysis_of_Poverty_A_Critical_Review, Erişim Tarihi: 19.09.2019.
- Marshall, G., (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü), Bilim ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Serinkli, N. (2016). Kadın Yoksulluğunu Önlemede Girişimciliğin Önemi: Kadın Kooperatifleri ve Mikro Kredi Uygulamaları. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*. C. 5, s 598-609. 12.
- Sezgin Selçuk, G. (2019). Eğitimde Araştırma Yöntemleri. H. Özmen ve O. Karamustafaoğlu (Ed.). *Tarama Yöntemi* 140-161. Ankara: Pegem Akademi.
- Sicchia, S., R. ve Maclean, H. (2006). Globalization, Povert and Women's Health, Mapping the Connections. *Canadian Journal of Public Health*. C.97. S.7. s. 69-71.
- Topalhan, T. Ve F. Yeşilkaya (2017). Kadın Yoksulluğunu Etkileyen Faktörlerin Panel Veri Analizi İle Belirlenmesi. *Karatahta İş Yazıları Dergisi*. S.9. s.55-82.
- Townsend, P., (2010). The Meaning of Poverty. *The British Journal of Sociology*, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1468-4446.2009.01241.x>, Erişim Tarihi: 22.09.2019.
- Öztornacı, B., ve P., Veziroğlu. (2012). Küreselleşme ve Türkiye' de Kırsal Yoksulluk. 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi 5-7 Eylül 2012. Konya. (290-298).
- Yüksel Arabacı, R. (2014). Sosyal Politika. Aysen Tokol ve Yusuf Alper (Ed.). *Gelir Dağılımı ve Yoksulluk içinde* (176-202). Bursa: Dora Yay.
- Ulutaş, Ç., Ü., (2009). Yoksulluğun Kadınlaşması ve Görünmeyen Emek. *Çalışma ve Toplum Dergisi*. S.2. s. 25-40.
- Uzun, A., M., (2003). Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, 2003. (155-173).